

علل عمومی و علل خصوصی مشروعیت - دفاع مشروع و امر قانون تنها علل مشروعی میباشد که جنبه عمومی دارند در مقابل این دو علت عمومی علل خصوصی هم وجود دارد مثل بودن شخصی مال خود را از سارق آن مال یا حریق خانه غیر مسکون خود را - رضایت مجنی علیه در بعضی موارد که تماس با انتظامات عمومی نداشته باشد نیز ممکن است یکی از علل مشروعیت عمل خلاف قانون محسوب شود .

دفاع مشروع

دو قوانین اعصار قدیمه دفاع از حمله و تخطی بحقوق را يك حق طبیعی شخص می دانستند که مورد حمله واقع میشده، پس از ظهور مذهب عیسی ۴ دفاع از جان و مال حق محسوب نشده بلکه ضرورت و اضطرار تلقی شده و با تصویب پادشاه مجازات میشده است قوانین امروز مجدداً دفاع از جان و مال و عرض را يك حقی بر شخص تلقی میکنند، فروض علمی که خواسته است برای دفاع مشروع اساسی پیدا نمایند آنرا مبتنی بر همین دو سیره تاریخی نموده است. بعضی از علماء عدم مجازات را مبتنی بر اضطرار و یا کیفیت عمل بد به بدی و با تصادم منافع نموده اند برخی دیگر آن را يك حق تلقی نموده و مشابه جامعه با افراد حق داده اند که در مقام مجازات تخطی کننده بر آیند.

ولی نباید این حق را با حدود آن اشتباه نمود، دفاع در صورتی جایز است که متناسب با خطری باشد که دفاع کننده را تهدید کند و تحریک میکرده است.

حق دفاع مشروع - ماده ۱۸۴ قانون مجازات عمومی حق دفاع مشروع را برای افراد شناخته است ولی باید دید در چه مواقع دفاع مشروع مورد پیدامینماید و مدافعه از جان و عرض و مال تا چه اندازه دفاع مشروع محسوب میشوند.

شرائط وحد دفاع مشروع .

برای تعیین شرایط دفاع مشروع باید در مقام مطالعه مسایل زیر بر آمد. اول طبع حمله - دوم تقارن بین حمله و دفاع - سوم صفت ناروایی حمله طبع حمله و دفاع - از ماده ۱۸۴ قانون مجازات عمومی اینطور استفاده میشود

که دفاع مشروع درسه مورد زیر تجویز شده است

دفاع از نفس دفاع از عرض، دفاع از مال. در موقع دفاع از این سه امر دفاع کننده میتواند متوسل بتمام وسایل شود ولی باید وسیله دفاع متناسب باخطری باشد که او را تهدید میکند و چنانچه این تناسب مراعات نشود دفاع کننده تعقیب جزائی میشود، مثل کسی که مورد ضرب سیلی شده اقدام بسکستن سیلی زنده نماید، بعضی ها منکر دفاع مشروع در موقع بمخاطره افتادن مال شده و اینطور استدلال میکنند که حمله بمال طوری نیست که پس گرفتن آن میسر نباشد زیرا با مراجعه بمقامات قضائی ممکن است بعداً آنرا مسترد داشت ولی در قبال این ایراد پاسخ داده اند که سارقین همیشه معروف نیستند و علاوه محقق نیست که پس از سرقت مال و اتلاف آن سارق آنقدر استطاعت داشته باشد که بتوان بمیزان مال سرقت شده از هائیملاک او برداشت راجع به حفظ مال هم وسیله دفاع باید متناسب باخطر باشد مثلاً صاحب مقدار جزئی نقود نمیتواند به صندوقی که میخواهد آن نقود را در آن بگذارد آلت منقجره قتاله وصل نماید زیرا عدل و نصفت حکم نمیکند که برای تأمین مال جان حمل کننده و رباینده نقود فدا شود.

تقارن بین حمله و دفاع - دفاع در صورتی مشروع است که مقارن باحمله باشد بنا براین چنانچه حمله قطع شود دفاع مشروع دیگر عنوانی ندارد و انتقام محسوب خواهد شد ولی نباید در نظر داشت که آلتی بودن خطر نباید موجب این توهم شود که دفاع کننده در صورتی میتواند در مقام دفاع بر آید که تخطی و حمله شروع شده باشد بلکه بمحض اینکه دفاع کننده در معرض خطر واقع شد میتواند در مقام مدافعه بر آید. خطر باید غیر قابل اجتناب باشد بنا براین طبق ماده (۱۸۶) قانون مجازات عمومی (در صورتی که توسل بقوای دولتی برای دفاع ممکن باشد بدون اینکه وقت فوت شود و ضرری وارد آید موقمی برای عنوان دفاع نخواهد بود) از اینکه خطر باید غیر قابل اجتناب باشد چنین استغاده نمود که چنانچه برای شخصی که جان و مال و عرض او در معرض مخاطره است فرار ممکن باشد و فرار اختیار نکند دفاع مشروع محسوب نخواهد شد.